

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pism ne sprejemamo. Izdaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za izposojnino 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list za članarino. Oglašni po ceniku in dogovoru, davke posebej. Polt. čk. rač. 11.153. Telefon 3113

Naše stališče

Resnično: usoda slovenskega učitelja ni bila nikdar zavidanja vredna; izpremenilo se je v življenju našega naroda inarsikaj, žalosten delež tega življenja je pa naša nespremenljiva, stalna last. V vseh političnih peripetijah je učitelj vedno tisti kozel, na katerega se tovorijo grehi vseh političnih eksperimentov naše mlade države.

Ni pa to dejstvo samo na sebi najžalostnejše, ker so to udarci, ki prihajajo od zunaj. Vajeni smo jih in le čudili bi se, če bi šel katerikoli »velik moment« našega naroda za bojačo roko mimo nas. Predobro vemo: Benjamini slovenske usode nismo bili nikdar in zato tudi danes ne postavljamo takih nemogočih zahtev. Nekoliko realisti smo vendarle postali. Bridek je le občutek, da se v našem stanu še vedno dobe posamezniki, ki upajo v periodično se ponavljajočih ugodnih konjunkturah doseči trajnih koristi na škodo svojih tovarišev in pravne višine vsega stanu.

Toda ogromna večina slovenskega učiteljstva ne hodi več po tej poti. To je edina svetla točka zadnjih let našega stanovskega življenja, je pa istočasno edina tolažba za vse slovenske starše, ki nam izročajo svoje najdražje v vzgojo in pouk.

Odkar nas je zavest pastorka združila v zgolj stanovsko nepolitično organizacijo, doni neprestano naš klic: pustite nas v našem pravem delu, v krogu slovenskega naroda in ne tirajte nas v politično areni! Naše delovno področje mora biti obvarovano pred strankarskimi strastmi; predelikatno je, da bi brez škode preneslo moralne pretresljaje, ki jih povzroča učiteljstvu naša nestalna politika.

Dobro se zavedamo, da bo ostala šola v vseh časih in krajih političum, toda menja joči se politični vplivi nanjo naj se uveljavljajo na tistih mestih, ki so po ustavi za to postavljena. Tam naj dobiva šola svojo zakonito vsebino in obliko, ki jo mora učiteljstvo kot državni uradnik čuvati in negovati, in to pod edino možnim nadzorstvom nadrejenih organov. Samo ti so upravičeni izreči sodbo o delu učiteljstva, ker nima nihče drugi zadostnega upogleda v naše delo, pravice in dolžnosti.

V pravnih razmerah se izpremembe šolske politike ne smejo vršiti na hrbitih učiteljstva, ki po svojem položaju ne more nositi odgovornosti za vsakočasni šolski sistem. Ker se pravi krivci — če se more tu sploh govoriti o krivcih — ne morejo doseči, se znaša prijazna Nemesis nad podrejenim uradnikom.

Kar velja za učiteljevo delo v šoli, mora veljati tudi za njegovo izvenšolsko delovanje, v kolikor mu je po vsakokratnem režimu vsiljeno po nadrejenih oblastih. To delo tira učiteljstvo med Seilo in Karibdo: če ne parira, nosi posledice takoj, če se pa ukloni, mu pa grozi že najbližja bodočnost.

To stanje je nevdružno, je ponižujoče, za ugled učiteljstva in njegovo vzgojno delo pa skrajno škodljivo.

Dovolj je tega, kajti škoda postaja že nepopravljiva. Politični krogi imajo vse možnosti, uveljaviti svoja načela in svojo voljo tam, kjer se snuje državna prosvetna politika, od koder se tudi usmerja vse šolsko in izvenšolsko delo učiteljstva ter se mu določa edino možen zakonit nadzor.

To naše stališče je skupno vsem učiteljstvu, nikaka razlika v svetovnem nazoru nas ne more in ne sme ločiti, da bi ga ne branili v tovariški vzajemnosti v vseh momentih, ko se zopet in zopet zgrinjajo politične strasti nad našimi glavami.

Dolžni smo to svojem človeškemu dostojanstvu, je pa tudi edino jamstvo našega uspešnega vzgojnega dela, na katerem edino lahko gradi država svojo kulturno usodo.

V naši stanovski organizaciji odklanjamo vsako partizanstvo, smo pa za pravno svobodo učiteljstva v okviru obstoječih zakonov. Toda prav tako, kakor dopuščamo, da se vsak naš član izven organizacije politično svobodno opredeljuje, zahtevamo za ves stan polne državljanske pravice, ker se zavedamo, da vestno vršimo vse svoje državljanske dolžnosti. Noben državljan si ne sme jemati pravice, kratiti nam onih svoboščin, do katerih imamo kot državljani civilizirane države polno pravico. L. G.

Iz zasedanja banovinskega sveta

V ponedeljek 17. februarja t. l. se je začelo zasedanje banovinskega sveta. Ob otvoritvi je podal ban g. dr. Marko Natlačen obširen ekspozé, v katerem se je poleg drugih vprašanih dotaknil tudi šolstva. Iz tega govora posnemamo:

Kmetijsko šolstvo

Proračun kmetijskega oddelka znaša 11 milj. 215.598 Din, to je 11,6 % celotnega proračuna. Napram tekočemu proračunu izkazuje poračun za 1.317.000 Din več izdatkov. Pri tem moram ugotoviti, da gre precejšen del teh izdatkov, in sicer 3.436.507 Din za kmetijske zavode in šole. Ta prispevek je napram tekočemu proračunu povečan za 341.000 Din, in sicer deloma zaradi nujnih investicij, deloma pa tudi zaradi tega, ker število učencev v posameznih zavodih tega oddelka raste. Na novo pa se namerava otvoriti zimsko-kmetijska šola v Št. Jurju ob juž. žel. Nadalje se predvideva na novo znesek 300.000 Din, kot prvi obrok za adaptacijo poslopij v Svecini, kamor nameravam s prihodnjim šolskim letom preseliti kmetijsko-gospodarsko šolo s Št. Jurja.

Za kmetijsko izobrazbo je bilo l. 1935/36 namenjeno delo: v treh kmetijskih, dveh banovinskih in šest sres. gospodinskih šolah, v 133 nadaljevalnih šolah za kmet, mladino, v 21 potujočih kmet. gospodinskih tečajih ter s 690 kmet. strokovnimi predavanji. Poljedelstvo je banovina pospeševala s selekcijoniranjem žitnega semena in krompirja ter je uvozila tudi 550 stotov predarlskega krompirja. Travnništvo je banovina pospeševala z napravo umetnih travnikov, travnih deteljšč, travniških semenarskih krožkov in učnih travnišč. Banovina je podpirala Hmeljarsko društvo v Žalcu, ki je skrbelo za pospeševanje hmeljarstva. V svrhu podpiranja živinoreje je banovina posebno pozornost posvetila govedoreji, synijereji, perutninarstvu in uređitvi gospodarstva z gojem.

Učiteljstvo in banovinski svet

V banovinskem svetu se je letos ponovil primer pavsalnega napadanja učiteljstva. Na prvega kakor tudi na drugega smo odgovorili že takrat v »Učiteljskem tovarišu«. Sprejeta je bila takrat tudi posebna spomenica, v kateri smo obsodili tako postopanje. V naslednjem priobčujemo tri napade na učiteljstvo:

1931

Zaradi dajatev, ki jih prejema učiteljstvo, ga ne zaviđa samo podeželsko ljudstvo, temveč tudi uradništvo. Tudi delovni čas učiteljstva v primeru z drugimi državnimi uradniki ni tolik. Nekateri učitelji imajo komaj po par ur službe na dan. Priidni učitelji so redke izjeme.

(Izjava g. Martina Steblovnika v banovinskem svetu januarja 1931.)

1934

Banovinski svetnik Kühar iz Murske Sobote obširno razpravlja o škodljivih posledicah, ker je Slovenija smatrala Prekmurje za kazensko kolonijo. S tem je Prekmurje večkrat dobilo manjvredne in premalo narodne učitelje. Navajal je celo zglede, ko učiteljica ni hotela govoriti na kraljev rojstni dan, češ da bi to storila lahko edino za Mussolinija, drugi je bil vohun itd.

(Izjava v banovinskem svetu februarja 1934.)

1936

Najdražji zaklad našega naroda je njegova mladina, za katero se vedno upravičeno bojimo. Ali naj to mladino vzgaja oni, v katerega nimamo pravega zaupanja? Kako naj bi imeli zaupanje v one, ki smo jih videli teptati zakone, one, ki so se norčevali iz vere in govorili, da niso vezani na moralne zakone. Prejšnji režim je izločil vse one, katerim so bili božji zakoni sveti in je na njih mesta postavil manj kvalificirane učne moči iz vrst onih, ki so se trkali na prsa in postavljali s svojim nacionalizmom, s tem pa prikriivali vse drugo. Zato poudarjam: Učiteljstvo nima v politiki nič opraviti, ono spada v šolo, kjer ima kot vzgojitelj dovolj široko polje dela in udejstvovanja. Če se bo to zgodilo, bo ljudstvo s spoštovanjem zrla na učiteljski stan.

Nadalje moramo ugotoviti, da je bil popravljen le majhen del krivic. Nismo maščevalni, toda naša morala zahteva, da mora biti pravica dana prosta pot! To hočemo imeti.

(Izjava g. dr. Leskovarja v banovinskem svetu februarja 1936.)

V spomenici, sprejeti 1. febr. 1931, z ozirom na kritiko učiteljstva pri prvem zaseda-

Prosvetni oddelek

Velik del proračuna tega oddelka je vezan s posebnimi zakonskimi predpisi, ki nalagajo banovini dolžnost vzdrževanja poslopij srednjih in učiteljskih šol. Nadalje mora banovina vzdrževati zavode za slepo deco, gluhoonemnico, deško vzgajališče ter prispevati k stroškom za vzdrževanje pomožnih šol. Ker je šolstvo eno največjih bremen podeželskih občin, posebno za one, ki so gradile nova šolska poslopja v dobi dobre konjunktore, sedaj pa zaradi padca davčne moči ne zmorejo več anuitet niti obresti. V ta namen je postavljeno v pomoč takim občinam 800.000 Din. Nadalje mora biti banovina v pomoč revnim otrokom, ki absolutno ne zmorejo stroškov za učila. Moralna dolžnost banovine je, da omogoči tem siromašnim otrokom obisk šole. Ostali zneski tega poglavja so namenjeni splošni narodni prosveti ter posameznim kulturnim ustanovam v banovini.

Osnovne šole

Nato je g. ban navedel zanimive statistične podatke o prosveti v naši banovini. Od šolskega leta 1931/1932 do 1934/1935 je število osnovnih šol naraslo od 846 na 860, število razredov od 3457 na 3820, število učnih oseb od 3762 na 4113 in otrok od 149.296 na 182.321. Število šol in razredov ter osebja ne narašča primerno s številom otrok. Pomagamo si na ta način, da se več razredov poučuje v isti učilnici, da se je dopustno število otrok za en razred zvišalo od 50 na 65 in da banovina sama nastavlja učne moči kot dnevničarje na račun bednostnega fonda. Nezasedenih mest je 150, ban. učiteljev-dnevničarjev, ki dejansko poučujejo, pa 173.

Šolski proračuni so znašali 1931 36,86 milj., pa so do 1934 padli na 24 milj. Din, v 1935/1936 pa so se povečali na 25,2 milj. Din. Najsiromašnejšim šolskim in upravnim občinam je banovina podelila skoraj milijon

VSEBINA:

Naše stališče.

Trije napadi na učiteljstvo.
Stališče JUU v pogledu personalne prosvetne politike in intervencij.
Tretja knjiga ŠSM za l. 1935.
LISTEK: † Fran Merljak.
Splošne vesti. — Listi o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Inozemsko šolstvo in učiteljstvo. — Novosti na knjižnem trgu.

podpor. Kar se z ozirom na težavni gospodarski položaj da omejiti, je zidanje novih šol.

Meščanske šole

Število meščanskih šol je naraslo od 1933 do 1934 na 1934 do 1936 od 40 na 41, razredov od 213 na 231, učnih oseb od 403 na 462 in učencev od 7736 na 8409. Proračuni meščanskih šol so znašali 1935/1936 1,68 milj. Din. Tudi za meščanske šole je banovina občinam podelila okoli 300.000 Din podpore. Številke srednjih šol izkazujejo še letos znaten dvig.

Srednje šole

Od 1931/1932 do 1934/1935 je število razredov srednjih šol brez učiteljskega naraslo od 188 na 209, učnih oseb od 306 na 335 in dijakov od 7751 na 9185. Stanje srednjih šol pa bi bilo slabše, če ne bi imeli zas. srednjih šol, ki se jim posveča mnogo premalo pozornosti. Od 1931/1932 na 1934/1935 je število razredov zas. srednjih šol padlo od 29 na 26, število dijakov pa od 1148 do 1074. Treba bo podvojiti napore, da se zas. srednjim šolam omogoči razvoj, če hočemo razbremeniti državo in če hočemo, da ostane srednja šola v obče na višini časa.

NEKOLIKO DRUGACE.

»Slovenec« št. 41 poroča iz banovinskega sveta.

Dr. Ravnik (Maribor) govori o učiteljskih premetitvah ter zahteva več previdnosti in opreznosti, češ, da so bili pod prejšnjimi režimi le redki učitelji, ki so držali ravno linijo, ki niso bili agitatorji in niso šli na volišča. Pač pa je strogo za to, da se kaznujejo vsi oni, ki so gazili zakon. Tu napravi član ban. sv. Križnik medklic, da ne bo nikoli mogoče napraviti toliko krivic, kakor jih je napravil prejšnji režim. Dr. Ravnik v odgovor zatrdi, da je držal vedno linijo radikalne stranke. Dr. Ravnik zahteva dalje, naj bi kmetijski strokovnjaki vršili svojo službo med narodom in ne tako po pisarnah.

Stališče JUU v pogledu personalne prosvetne politike in intervencij

(Soglasno sprejeto na seji Glavnega odbora JUU v Beogradu 28. XII. 1934.)

I.

INTERVENCIJE JUU.

1. Intervencijo in posredovanje Udruženja lahko zahteva članstvo le v tem primeru, ako ima zadeva zvezo s stanom, šolo ali prosveto, odnosno z organizacijo in cilji, ki jih ta po pravih zasleduje.

Za zadeve čisto privatnega značaja se ne more zahtevati intervencije organizacije in njenih funkcionarjev.

II.

NAMESCANJA IN PREMESCANJA.

2. Namescanja in premešcanja moramo smatrati za zadevo prosvetnih oblastev in se organizacija ne vmešava v nje, izvzemši načelnih in zaščitnih primerov, ki se posebej določijo. Organizacija intervenira pri oblastu le za primere, s katerimi smatra, da bi bila ogrožena in kršena načelna stališča glede namescanj in premešcanj učiteljstva. V komisijah za namestitve in premeštanje JUU sedaj nima svojega zastopnika — toda hoče delovati na to, da ga dobi v banovinski in centralni komisiji.

Vse organizacijske edinice so dolžne pri članstvu pobijati pogrešno mnenje, da je Udruženje biro (posredovalnica) za učiteljske službe, in da je edina naloga Udruženja pomagati članstvu v pogledu službe in premeštanja.

3. Posredovanje političnih strank in osebnosti ter vplivnih upravnih osebnosti za namestitve in premeštanje učiteljstva bo organizacija načeloma odklanjala. V to svrhu morajo vse organizacijske edinice v svojem delokrogu vzgajati članstvo ter z daniimi sredstvi in sklepi zatirati pri članstvu uporabo takih posredovanj.

Udruženje se bo obračalo do političnih strank in oseb izven učiteljskih vrst samo v načelnih vprašanjih.

Vsaka prošnja učiteljstva samega in obračanje do neučiteljskih osebnosti in korporacij, da se one vmešajo in posredujejo v učiteljskih vprašanjih, smatra Udruženje za akcijo kvarno učiteljskemu stanju in šoli. To se smatra za nemoralno in škodljivo akcijo za stanovsko in službeno moralo učiteljstva.

4. Intervencije in sprejemi poedincev pri oblastih za učiteljska premešcanja in namešcanja naj se onemogočijo in odpravijo. Tudi v tem pogledu naj se zahteva instancna pot. Osebe pritožbe naj se pri intervencijah načeloma odklanjajo ter naj se zahteva v takih primerih pismena vloga vloženja službeno instancnim putem.

5. Za napredovanja bo Udruženje posredovalo le načeloma in v nobenem primeru ne pred potekom treh mesecev od vložitve prošnje. Glede ekspektivnosti in eventualnih zahtev so dolžna predhodno intervenirati pri sreskih načelnih sreskih društvu, pri banških upravah pa sekcije JUU.

6. Za vse primere naj se zahteva redna prošnja in njena obravnava instancnim putem.

Vsa izpraznjena službena mesta naj se razpisujejo. Namestitve naj se komisijsko obravnavajo pri vseh instancnih oblasteh. V razpisu služb naj bodo točno navedene naturalne ugodnosti, spojene s službo ter eventualni posebni pogoji, ki bi se stavili na kompetenta za dotični kraj, z ozirom na delo v šoli in izven nje.

7. Kriteriji za namestitve in premeštanje naj bodo samo predpisi zakona.

Udruženje bo zastopalo pri namestitvah učiteljstva v kraje s srednjo šolo načelo, da